

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi unionin pelastuspalvelumekanismista annetun päätöksen N:o 1313/2013/EU muuttamisesta”

(COM(2017) 772 final – 2017/0309 (COD))

(2019/C 62/37)

Esittelijä: **Dimitris DIMITRIADIS**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 18.6.2018
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 196 ja 304 artikla
Työvaliokunnan päätös	26.6.2018
Vastaava valiokunta	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen erityisjaostossa	5.10.2018
Hyväksyminen täysistunnossa	18.10.2018
Täysistunnon numero	538
Äänestystulos	205/2/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

Päätelmät

1.1 ETSK katsoo, että EU:n elinten tulisi ryhtyä toteuttamaan uudenlaisia yhteisiä toimia ja toimintapolitiikkoja uusissa, jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa, jotka ovat syntyneet ilmastonmuutokseen liittyvien ilmiöiden seurauksena ja joilla on huomattava vaikutus ihmisen toimintaan ja olemassaoloon.

1.2 Nämä ilmiöt edellyttävät suurempaa valppautta ja solidaaristen suunnitelmien mutta myös konkreettisten ratkaisujen laatimista. Ehdotus EU:n pelastuspalvelumekanismiin (rescEU) tarkistamisesta on tämänsuuntainen. Siihen sisältyy ensimmäistä kertaa keinoja metsäpalojen sammuttamiseksi ilmasta käsin sekä taajama-alueiden etsintä- ja pelastusyksiköitä, kenttäsaaraloita ja hätälääkintäryhmiä.

1.3 ETSK:n mielestä on tärkeää, että ehdotuksen mukaan komissio voi kuvattujen neljän valmiustyypin lisäksi määrittää delegoiduilla säädöksillä lisävoimavaroja, jotka rescEU:lle täytyy osoittaa, ja että näin varmistetaan tarvittava joustavuus.

1.4 ETSK katsoo, että komission ehdotus noudattaa eurooppalaisen yhteisvastuun käsitettä mutta ei millään muotoa vapauta jäsenvaltioita vastuusta ja niille kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

1.5 Uudessa pelastuspalvelumekanismissa niin EU kokonaisuudessaan kuin kukin yksittäinen jäsenvaltiokin hyötyvät kollektiivisesti sellaisen järjestelmän valmiuksista, jolla on omat resurssinsa mutta johon unionin jäsenvaltiot myös tuovat oman osuutensa.

1.6 ETSK katsoo, että ajamalla käsiteltävänä olevaa ehdotusta komissio on paitsi ymmärtänyt, että tiedon jakaminen järjestelmällisesti on välttämätöntä, myös että tieto on välitettävä jäsennellyssä muodossa asianomaisille osapuolille, jos halutaan, että sitä voidaan hyödyntää.

1.7 Väestön valistaminen ja valmentaminen katastrofien varalta on ehdottomasti otettava yhteisen pelastuspalvelutoiminnan kulmakiveksi, ja tätä on toteutettava yhdessä sekä jäsenvaltioiden että yhteisiin toimiin osallistuvien kolmansien maiden kanssa tiiviissä yhteistyössä alue- ja paikallisviranomaisten kanssa.

1.8 Pelastuspalvelu on kaikkien ja jokaisen asia, mutta yksilön vastuu ei kuitenkaan ole ainoa tekijä, jonka avulla voidaan parantaa haasteisiin vastaamista: tässä asiassa yhteisillä ponnisteluilla ja yhteisellä valveutumisella on suuri merkitys. Tällaisessa tilanteessa on välttämätöntä, että kansalaisyhteiskunta, valtioista riippumattomat organisaatiot, vapaaehtoistyöntekijät ja riippumattomat toimijat aktivoituvat ja osallistuvat avustustoimisuunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen luonnonkatastrofien yhteydessä.

1.9 Yhteisen toiminnan kautta yrityssektori ja yritysten työntekijät voivat auttaa yhteiskuntaa sopeutumaan ilmastonmuutoksen haitallisiin seurauksiin tai jopa torjumaan niitä sekä vähentämään mahdollisuuksien mukaan luonnonkatastrofien seurauksia ja niiden sellaisia syitä, jotka ovat samaan aikaan myös ihmisen aiheuttamia, kuten kaasu- ja hiukkaspäästöongelma.

1.10 Nykypäivän innovatiivinen teknologia ja digitaaliset välineet (esineiden internet) on valjastettava pelastuspalvelualan toimintasykliä kukin omalla tasollaan hallinnoivien tahojen palvelukseen. Nämä välineet, joita on kehitetty ennaltaehkäisyä tai kenttätason valmiuksien valvontaa tai ohjaamista taikka tiedottamista varten, voivat oikein käytettynä auttaa torjumaan vaaroja.

1.11 ETSK katsoo, että komission ehdottama rescEU-mekanismi

a) on eurooppalaisille suunnattu vahva viesti Euroopan solidaarisuudesta hetkenä, jona se on erityisen tarpeellista

b) edistää yhteistyötä EU:hun liittymistä kaavailevien maiden kanssa sekä jäsenvaltioiden välillä tarvittavan solidaarisuusajattelun kehittämistä

c) antaa EU:n toimielinten puitteissa yhteistyötä tekeville maille mahdollisuuden toimia arkaluonteisilla ja tärkeillä aihealueilla ja saa ne tiedostamaan, mitä EU:n kaltainen valtioiden liitto konkreettisesti merkitsee aloilla, jotka poikkeavat tavallisesti käsitellyistä

d) edistää kahdenvälisten sopimusten avulla alueellista yhteistyötä ja auttaa lieventämään jännitteitä poliittisesti herkillä alueilla, kuten monet esimerkit ovat aiemmin osoittaneet, kun suuria luonnonkatastrofeja on torjuttu yhteisvoimin.

1.12 ETSK huomauttaa, että komission esille ottamien, luonnonilmiöiden ja -katastrofien laajuudesta vuoteen 2017 kertovien seikkojen lisäksi viime kesä on osoittanut, että EU:n pelastuspalvelumekanismiin tällä hetkellä sovellettavaa kehystä täytyy tarkistaa ja täydentää. Tulipalojen, helleaaltojen ja tulvien intensiteetti on ollut ennennäkemätön kaikkialla EU:n alueella ja myös sellaisilla alueilla, joiden on tähän asti uskottu välttyvän tällaisilta mullistuksilta, ja ne liittyvät ilmastonmuutokseen. Niiden lisäksi myös voimakkaat ja toistuvat maanjäristykset, jotka arvaamattomina aiheuttavat suurta tuhoa ja menetyksiä, osoittavat todeksi tarpeen toteuttaa komission ehdottaman rescEU-aloitteen kaltaisia toimia.

1.13 ETSK on vakuuttunut siitä, että pelastuspalveluasioita joudutaan tulevana vuosina käsittelemään yhä laajemmasta näkökulmasta ja ne edellyttävät toimintapolitiikkojen laatimista kaiken inhimillisen toiminnan osa-alueilla. Komitea katsoo, että EU:ssa on syytä viipymättä hyväksyä laajempi poliittinen ja sääntelykehys pelastuspalvelualalle.

Suosituks

1.14 Komitea panee merkille ongelmat ja velvoitteet, jotka komission mukaan johtuvat voimassa olevasta unionin lainsäädännöstä, joka perustuu pääasiassa primaarioikeuteen, ja katsoo, että on otettava käyttöön kaikki mahdolliset keinot, jotta jäsenvaltiot saadaan kannattamaan ajatusta yhteisestä lähestymistavasta pelastuspalveluun ja erityisesti ennaltaehkäisyyn, avustustoimiin ja katastrofeista toipumiseen.

1.15 Kansallisten riskienarviointiselvitysten ja paikallis-, alue- ja valtiotason ehkäisy- ja avustussuunnitelmien laatiminen sinällään vapaaehtoisesti mutta tarkoitukseen myönnettävän rahoituksen turvin olisi tekijä, joka kannustaisi unionin jäsenvaltioita maksimoimaan rescEU:n tuomat hyödyt.

1.16 Komission tulisi yhdessä jäsenvaltioiden kanssa laatia yleisiä periaatteita ja suuntaviivoja kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että voidaan luoda jäsenvaltioiden yhteinen moderni eurooppalainen lainsäädäntökehys, jolle on ominaista muun muassa yhteentoimivuus esimerkiksi ennakkoarvointijärjestelmien alalla, vapaaehtoistoiminta ja virallinen osallistuminen kaikille pelastuspalvelutoiminnan tasoille sekä velvollisuus käyttää tietty prosenttiosuus talousarviosta ennaltaehkäisytoimiin.

1.17 ETSK katsoo, että yhteisten hallinnollisten menettelyjen luominen jäsenvaltioihin loisi alalle ”yhteisen kielen”, joka maksimoisi rescEU-mekanismin tuomat hyödyt ja toisi haluttua joustavuutta ja tehokkuutta mekanismin hyödyntämiseen parhaalla mahdollisella tavalla erityisesti hätäoperaatioissa.

1.18 ETSK katsoo, että on hyödynnettävä eurooppalaisten alueellisen yhteistyön yhtymien (EAYY) kaltaiset mahdollisuudet jäsenvaltioiden yhteisen pelastuspalvelutoiminnan rajatylittävän ulottuvuuden varmistamiseksi.

1.19 ETSK on vakuuttunut siitä, että tarvitaan aloite, jolla innovatiivisia yrityksiä ja kasvuyrityksiä kannustetaan parantelemaan, kehittämään tai luomaan kokonaan uusia huipputeknologiavälineitä ennaltaehkäisevän toiminnan ja avustustoiminnan aloilla: näitä voisivat olla esimerkiksi ennakoinnis-, varoitus- tai avustusjärjestelmät.

1.20 Metsäpalot ovat yksi esimerkki tarpeesta saada tällaisia järjestelmiä käyttöön hyödyntäen Euroopan teollisuuden vahvuuksia samanaikaisesti ilmailuteollisuuden, tietotekniikan, autoteollisuuden, palontorjuntalaitteistojen yms. aloilla.

1.21 ETSK on vakuuttunut siitä, että komission tulee ottaa tiede- ja tutkimusyhteisö aktiivisesti mukaan käymään vuoropuhelua siitä, millaiset toimet olisivat suositeltavia pelastuspalvelusyklin eri vaiheissa.

1.22 Jotta voitaisiin vaihtaa hyviä käytäntöjä ja tietoja uusista teknologisista mahdollisuuksista ja muista aiheista, olisi aiheellista ehdottaa perustettavaksi jokavuotinen eurooppalainen foorumi, joka voisi toimia ETSK:n alaisuudessa ja johon osallistuisi tiedeyhteisön edustajia ja pelastuspalveluasioista vastaavia poliittisia päättäjiä.

1.23 Komission olisi ehdottomasti annettava jäsenvaltioille suosituksia hyväksi käytännöiksi erityisesti katastrofien ennaltaehkäisyyn ja niistä toipumisen alalla ja sisällytettävä niihin toimintamalleja, joilla turvataan elinkelpoisuus ja kestävyys.

1.24 ETSK pitää vapaaehtoistoimintaa ja siten kansalaisyhteiskuntaa yhtenä tärkeimpänä pelastuspalvelumekanismien liikkeellepanevana voimana. Komitea katsookin, että on välttämätöntä sekä tukea näitä toimijoita Euroopan laajuisesti antamalla niiden käyttöön resursseja ja varusteita että antaa niille virallinen asema uudessa rescEU-mekanismissa.

1.25 Kysymys, josta lienee tarpeen keskustella EU:n elimissä yhtenäisen hallinnointikehyksen luomiseksi, on mahdollisuus integroida halukkaita työntekijöitä vapaaehtoisuuskäytäntöihin toteuttaen tarvittavat toimenpiteet heidän perusoikeuksiansa takaamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi vakuutus ja ehdoton lomaoikeus työstä poissaoloa varten ainakin silloin, kun he osallistuvat pelastuspalveluoperaatioihin kentällä.

1.26 Vapaaehtoisia pelastuspalveluyksiköitä ja käytössä olevia resursseja varten olisi hyödyllistä luoda yhteinen eurooppalainen sertifiointijärjestelmä, jota täydennettäisiin tarvittavalla koulutuksella paikallis-, alue-, valtio- ja EU-tasolla.

1.27 ETSK muistuttaa komissiota siitä, että Euroopan rakenne- ja investointirahastoille olisi suoraan myönnettävä tarvittava joustavuus korjaus- ja jälleenrakennustöiden rahoittamiseksi katastrofin jälkeen. Tällaisen toiminnan yhteydessä on myös tehtävä selvityksiä, joilla edistetään kestävästä kehityksen periaatteiden noudattamista mutta myös tuhoalueiden asukkaiden auttamista takaisin arkielämään erityisesti maaseudulla, jotta kyseiset alueet eivät autioituisi.

1.28 Olisi hyödyllistä jos ”valmiudet”, joita voitaisiin ostaa tai vuokrata, kuten uuden rescEU-mekanismin puitteissa kaavailaan, tarjoaisivat tarvittaessa erilaisia käyttömahdollisuuksia, jotta saadaan investoinneille paras mahdollinen tuotto. Esimerkiksi ilmakalustoa voitaisiin käyttää metsäpalojen sammuttamiseen, etsintä- ja pelastusoperaatioihin ja rajavalvontaan rajatylittävissä katastrofitilanteissa sekä tietenkin ennaltaehkäisytoimintaan.

1.29 Valmiuksien yhteiskäyttömahdollisuudet, jotka kattavat sekä turvallisuuden (safety) että turvaamisen (security), ovat mahdollisesti yksi keino sekä säästää resursseja että toteuttaa EU:n yhdenmukaisia operaatioita ja edistää tavoiteltua toimintojen täydentävyyttä.

1.30 Valmiuksien hajasijoittamisesta rescEU:ssa kaavailulla tavalla on tehtävä erillinen selvitys, jossa paitsi otetaan huomioon maantieteelliset, geologiset ja taloudelliset tekijät myös tarkastellaan riskinäkökulmasta suoran toiminnan mahdollisuuksia ja EU:n alueiden kattamista kunkin vaaran kohdalla.

1.31 ETSK ehdottaa, että toimivaltainen jäsenvaltio tai alue yleisesti ja ainakin silloin, kun eurooppalainen mekanismi käynnistyy ja ryhtyy avustustoimiin, laatii katastrofikuvauksen, jota varten komissio voisi suunnitella mallin ja jonka tarkoituksena on rakentaa osaamista ja kehittää myöhempiä avustuskäytäntöjä, jotta saadaan luotua koko Euroopan kattava tietokanta. Lisäksi ehdotetaan, että laaditaan indikaattoreita rescEU:n toimintanopeuden ja sen konkreettisten vaikutusten mittaamiseksi.

1.32 ETSK kannattaa ajatusta, jonka mukaan riskiarviointeihin ja riskinhallintaan liittyvien suunnittelutoimien toteuttaminen on ennakoedellytys koheesiopolitiikan ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston soveltamiselle. Komitea toteaa kuitenkin, että ennen tällaista toimintaa olisi toteutettava laaja tiedotuskampanja, jotta tuotantoprosessi ei häiriintyisi.

1.33 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden osallistumista Euroopan pelastuspalvelureserviin tulee lisätä. Olisi kuitenkin huolehdittava siitä, että osallistumista pohjustaviin valmistelutoimiin sisältyisi myös jäsenvaltioiden tekemiä lisämateriaali-investointeja, jotta valtioiden resurssit eivät heikentyisi ja jotta pystyttäisiin samalla vahvistamaan koko unionin toimintavalmiuksia.

1.34 ETSK katsoo, että katastrofeista toipumisen vaiheessa – olipa kyse millaisesta katastrofista tahansa – on kiinnitettävä erityistä huomiota pienten ja keskisuurten yritysten tarpeisiin, sillä ne ovat jokapäiväisen taloudellisen ja sosiaalisen elämän tärkeimpiä moottoreita.

2. Yleistä (taustaa)

2.1 EU:n pelastuspalvelumekanismi tarjoaa kehyksen yhteistyölle ja avun antamiselle mittavissa ja poikkeuksellisissa avuntarpeissa, joita voi ilmetä EU:n alueella tai sen ulkopuolella. Aiheeseen liittyvän lainsäädäntökehyksen perusta on neuvoston päätös 2001/792/EY, Euratom yhteisön mekanismin perustamisesta tiiviimmän yhteistyön edistämiseksi pelastuspalvelualan avustustoimissa.

2.2 Alkuperäistä päätöstä muutettiin seuraavina vuosina neuvoston päätöksellä 2007/779/EY, Euratom yhteisön pelastuspalvelumekanismiin perustamisesta (uudelleen laadittu toisinto) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä N:o 1313/2013/EU unionin pelastuspalvelumekanismista.

2.3 Mekanismiin osallistuu nykyisin EU:n 28 jäsenvaltiota, Euroopan talousalueen (ETA) maat eli Islanti ja Norja sekä Montenegro, Serbia, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Turkki. ETSK katsoo, että myös muiden maiden osallistuminen olisi erittäin hyödyllistä, jotta parannettaisiin mekanismin joustavuutta ja toimintanopeutta mutta myös resurssien tehokasta käyttöä.

2.4 Euroopan komissio hyväksyi 23. marraskuuta 2017 ehdotuksen ja siihen liittyvän tiedonannon EU:n pelastuspalvelumekanismiin lainsäädäntökehyksen muuttamisesta. Tekstissä ehdotetaan saatuihin kokemuksiin perustuvan asiantuntemuksen pohjalta seuraavia tavoitteita:

- a) Perustetaan EU:n pelastuspalveluvalmiuksien (resurssien) erityisreservi.
- b) Nopeutetaan avustustoiminnan käynnistymistä ja vähennetään hallinnollisia muodollisuuksia.
- c) Toteutetaan täydentäviä toimenpiteitä ennaltaehkäisyn ja varautumisen aloilla.

2.5 Pääasiallinen rahoituslähde on tähän asti ollut asetuksella (EY) N:o 2012/2002 perustettu Euroopan unionin solidaarisuusrahasto.

2.6 ETSK on jo aiemmin esittänyt kantansa pelastuspalvelua, luonnonkatastrofeja ja solidaarisuusrahastoa koskevista kysymyksistä lausunnoissa, jotka kuuluvat asiakokonaisuuksiin NAT/314/2006⁽¹⁾, NAT/375/2008⁽²⁾, NAT/438/2009⁽³⁾, ECO/355/2013⁽⁴⁾ ja ECO/426/2017⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ EUVL C 139, 11.5.2001, s. 27.

⁽²⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Luonnonkatastrofeihin vastaaminen yhteisön pelastuspalvelumekanismia kehittämällä”(EUVL C 204, 9.8.2008, s. 66).

⁽³⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Luonnonkatastrofien ja ihmisen aiheuttamien katastrofien ehkäisyyn sovellettava yhteisön lähestymistapa”(EUVL C 318, 23.12.2009, s. 97).

⁽⁴⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan unionin solidaarisuusrahaston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2012/2002 muuttamisesta”(EUVL C 170, 5.6.2014, s. 45).

⁽⁵⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 1303/2013 muuttamisesta erityistoimenpiteiden osalta, jotka koskevat lisätuen antamista luonnonmullistuksista kärsiville jäsenvaltioille” (EUVL C 173, 31.5.2017, s. 38).

2.7 EU:n pelastuspalvelumekanismien nykyisen toiminnan pääasiallisia osatekijöitä ovat Brysselissä sijaitseva hätäavun koordinoitakeskus ERCC (Emergency Response Coordination Centre), yhteinen hätäviestintä- ja tietojärjestelmä CECIS (Common Emergency Communication and Information System), avustusyksiköt, pelastuspalveluyksiköt ja teknisen avun tukiryhmät resurssineen sekä koulutusohjelma ja asiantuntijoiden vaihto-ohjelma.

3. Mekanismin nykyinen rakenne

3.1 Lissabonin sopimuksessa on määritelty uusia toimivalta-aloja, joilla Euroopan unioni voi toimia. Pelastuspalvelualan uudet toimivaltuudet ovat luonteeltaan lähinnä tukitoimenpiteitä.

3.2 Lissabonin sopimuksen tarkoituksena on etenkin parantaa EU:n kykyä varautua luonnon ja ihmisen aiheuttamiin katastrofeihin. Sopimuksen 196 artiklassa annetaan siksi EU:lle mahdollisuus toteuttaa toimenpiteitä, jotka liittyvät vaarojen ennaltaehkäisyyn, pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamiseen, luonnon tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettaviin toimiin, operatiiviseen yhteistyöhön kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä ja kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuuteen.

3.3 Näihin pelastuspalvelua käsitteleviin määräyksiin liittyy myös sopimuksen 222 artiklassa vahvistettu yhteisvastuun velvoite: EU:lla on artiklan nojalla valtuudet auttaa jäsenvaltiota, joka on joutunut terrori-iskun kohteeksi tai luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi.

3.4 Nykyisin on kaikille selvää, että ilmastonmuutoksen aiheuttamat äärimmäiset sääilmiöt vaikuttavat myös Eurooppaan. ETSK on komission ja Euroopan parlamentin kanssa samaa mieltä siitä, että vuodet 2017 ja 2018 ovat luonnonkatastrofien näkökulmasta olleet Euroopan mantereelle koettelemus: ne ovat vaatineet lukuisia ihmishenkiä ja tuhonneet runsaasti metsää, omaisuutta ja infrastruktuuria. Maatalous, metsätalous, kauppa ja teollisuus ovat kärsineet suuresti, ja metsäpalojen kaltaiset ilmiöt ovat yleistyneet huolestuttavasti EU:n pohjoisosissa, jotka olivat olleet ainakin tähän asti suojassa tällaisilta ilmiöiltä.

3.5 ETSK katsoo, että tässä uudessa ympäristössä eurooppalainen pelastuspalvelumekanismi nykyisena on tullut tiensä päähän, sillä se on osoittautunut epäluotettavaksi, hitaaksi ja tehottomaksi erityisesti, kun luonnonkatastrofeja tapahtuu samanaikaisesti eri alueilla. Toinen suuri puute ovat erityisen niukat resurssit, jotka kattavat vain kuljetuskustannukset eivätkä mitään operatiivisia kustannuksia tai muita kustannuksia, jotka usein ovat paljon korkeammat.

3.6 Samaan aikaan on käynyt selväksi, että jäsenvaltiot eivät pysty pelkäämään omien resurssiansa turvin selviytymään suuronnettomuuksista, sillä jos ne joutuvat kukin ostamaan tai vuokramaan koko avustuskaluston, kulut nousevat sietämättömän korkeiksi. Tästä syystä on välttämätöntä, että ne voivat luottaa Euroopan tasoiseen avustustoimintaan.

3.7 Tyypillinen esimerkki tästä on Canadair-tyyppinen, jäsenvaltioissa laajasti käytössä oleva nykyaikainen ja tehokas sammutuslentokone, jonka ostohinta on arviolta 30 miljoonaa euroa. Sen valmistus on sitä paitsi tällä hetkellä keskeytetty, ja vaikka uusia tilauksia tulisi, niitä valmistava yritys ei pysty toimittamaan kuin yhden tai kaksi uutta konetta vuodessa.

3.8 Lisäksi vaikka nykyisessä järjestelmässä on mahdollista käynnistää resurssienjakomekanismi, kun valtiota uhkaa suuronnettomuus, useimmiten toiset EU:n jäsenvaltiot eivät pysty antamaan minkäänlaista apua: joko niillä ei yksinkertaisesti ole resursseja tai olosuhteet ovat kehkeytyneet sellaisiksi, että nekin harvat, joilla resursseja olisi, eivät pysty toteuttamaan minkäänlaista operatiivista toimintaa toisessa jäsenvaltiossa.

3.9 Pelastuspalvelumekanismien käytettävissä nykyisin olevat resurssit ovat sellaiset, että edellä mainittu Lissabonin sopimuksen 222 artiklan määräys jää usein kuolleeksi kirjaimiksi, koska **resurssit ovat rajalliset, raskas byrokratia jarruttaa kaikenlaista välitöntä reagointia ja nopeaa avustustoimintaa ja vuorovaikutus asiantuntemuksen jakamiseksi ja hyvien käytäntöjen vaihtamiseksi on puhtaasti teoreettista.**

4. Yleistä komission ehdotuksesta

4.1 ETSK toistaa, että EU:n pelastuspalvelumekanismien parantaminen, muuttaminen ja kehittäminen on välttämätöntä, jotta siitä tulisi katastrofien hallintaan keskittyvä yhdenmukainen eurooppalainen järjestelmä. Tavoitteena on, että se kattaisi kaikki pelastuspalvelutoiminnan vaiheet ennaltaehkäisystä aina tilanteesta toipumiseen.

4.2 Ehdottamalla katastrofien hallintavalmiuksien parantamista rescEU-mekanismien avulla Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot voivat paitsi näyttää inhimillisen puolensa niin periaatteellisesti kuin käytännön työssäkin myös antaa osoituksen yhtenäisyydestä ja solidaarisuudesta, jotka ovat keskeisiä periaatteita niin perustamissopimuksissa kuin niitä seuranneissa sopimuksissa. Tämä on erityisen tärkeää aikana, jona Euroopan juurille palaaminen on tarpeellista.

4.3 On tärkeää korostaa, että tähän mennessä ei käytännössä ole toteutettu EU:n taseisia vakavasti otettavia toimenpiteitä, joilla kannustettaisiin aktiivisesti laatimaan ehdotuksia ja tekemään tiivistä yhteistyötä katastrofeihin varautumiseksi, ja että tällaiset spontaanit yritykset osoittautuvat usein hyödyttömiksi ja tehottomiksi. Samoille vaaroille altistuvien naapurimaiden yhteisten toimintaharjoitusten lisäämiselle on yhä suurempi tarve. Toimintaan on otettava mukaan vapaaehtoisia, joille annetaan tarvittavaa koulutusta. Lisäksi on toteutettava toimenpiteitä, joilla kannustetaan yhteisöjä houkuttelemaan joukkoihinsa enemmän vapaaehtoishenkilöstöä, esimerkiksi vapauttamalla vapaaehtoiset tietyistä tehtävistä, kuten reservistä, tai keventämällä tehtäviä.

4.4 ETSK kannattaa ennaltaehkäisy- ja varautumismekanismien lujittamista sekä samaan aikaan infrastruktuurin ja ekosysteemien kestokyvyn parantamista. Näin voidaan paitsi vähentää ihmishenkien menetyksiä myös parantaa yhteiskunnan suojaa ja saada suoraa taloudellista hyötyä, kun avustustoiminnan tarve vähenee. Tällä lähestymistavalla suojellaan paremmin maataloustuotantoa vähentämällä tulipaloista tai tulvista aiheutuvia katastrofiriskejä, sillä näistä aiheutuu valtavia iskuja alkutuotannolle.

4.5 Komissio myöntää, että oli vaaran aiheuttajana luonto, kuten tulvissa, tulipaloissa tai maanjäristyksissä, tai ihminen, kuten teknologiaonnettomuuksissa, terrori-iskuissa ym., vaarat ovat nykyisin luonteeltaan muuttuvia ja uudenlaisia. Tämä toteamus heijastaa täysin nykypäivän vaarojen luonnetta ja sitä, että ilmastonmuutoksella katsotaan yleisesti olevan niihin moninkertaistava vaikutus. Katastrofiriskien hallinnassa käyttöön otetulla "kestokyvyn" käsitteellä viitataan tapaan, jolla on syytä harjoittaa kaikkea taloudellista toimintaa yleensä ja erityisesti infrastruktuuriin liittyvää toimintaa. Kestokyvyn arvioimiseksi ja vahvistamiseksi tarvitaan uusinta teknologiaa ja läpimurtoinnovaatioita.

4.6 Lähestymistavassa, jolla on tarkoitus vahvistaa katastrofien ennaltaehkäisyä, varautumisen ja avustustoiminnan valmiuksia mutta myös toipumisvalmiuksia katastrofien jälkeen, korostetaan ensimmäistä kertaa kestävän kehityksen periaatteeseen kuuluvia peruspilareita. ETSK yhtyy kaikilta osin kattavaan selostukseen, joka koskee pelastuspalvelun käsitettä syklin kaikissa vaiheissa, sillä siinä tuodaan esiin valppauden tarve niin sosiaalisesti, taloudellisesti kuin ympäristönkin näkökulmasta. Tämä yleinen lähestymistapa takaa sen, että kaikki vastuulliset toimijat osallistuvat kaikkiin syklin vaiheisiin ja osaamisen ja käytäntöjen levittämiseen ja välittämiseen. Jotta lähestymistapa toimisi hyvin, on toteutettava ohjelmia ja hankkeita ja järjestettävä koulutusta yhdessä sellaisten maiden kesken, jotka altistuvat samankaltaisille riskeille.

4.7 Mekanismi liittyy Yhdistyneiden kansakuntien 2020-ohjelmaan ja maailmanlaajuiseen katastrofiriskien hallintastrategiaan, joka on määritelty Sendain kehikössä katastrofiriskien vähentämiseksi ja tarkemmin sanottuna sen ensimmäisessä painopisteessä, joka on katastrofiriskien ymmärtäminen.

4.8 ETSK kannattaa myös yleistä periaatetta luoda osaamis- ja koulutusverkosto komission kuvaamalla tavalla. On kuitenkin syytä mainita, että tiede- ja tutkijayhteisöt on otettava siihen virallisesti mukaan ja että verkoston tehtäväksi on annettava tutkimustyön tekeminen sellaisten tutkielmien ja selvitysten muodossa, joissa kuvataan ja arvioidaan mahdollisia riskejä ja niistä aiheutuvaa haavoittuvuutta sekä yhteisöjen altistumista vaaroille. On tarpeen varmistaa, että tukea saadaan yksityissektorilta ja yrityksiltä sekä kansalaisyhteiskunnalta, toisaalta jotta voidaan hyödyntää niiden keräämiä kokemuksia ja asiantuntemusta mutta toisaalta jotta yhteisöllisen toiminnan rakenteet saadaan helpommin ja suoraviivaisemmin käyttöön paikallistasolla katastrofitilanteessa. Lisäksi on ensiarvoisen tärkeää valistaa kansalaisia erilaisista vaaroista ja antaa heille tarvittavaa koulutusta.

4.9 ETSK kannattaa komission ehdotusta kehittää erityisvalmiuksia rescEU:n puitteissa: tarkoituksena on koota valmiusreservi, johon kuuluu sammutuslentokoneita, suurtehopumppuja, taajama-alueiden etsintä- ja pelastusresursseja sekä kansanterveysalan operatiivisia resursseja eli kentäsairaaloja ja hätälääkintäryhmiä, kuten tiedonannon luvun 3.1 toisessa kappaleessa todetaan. ETSK katsoo, että on tärkeää varmistaa näiden valmiuksien yhteentoimivuus ja käytön joustavuus, jotta on mahdollista saada aikaan mittakaavaetuja kestävän kehityksen periaatteita noudattaen. Voitaisiin esimerkiksi harkita sellaisen ilmakaluston hankkimista, jonka avulla voitaisiin a) torjua metsäpaloja ilmasta käsin, b) valvoa ja toteuttaa ilmapartiointia varhaisen varoituksen antamiseksi, c) suorittaa etsintä- ja pelastusoperaatioita, d) kuljettaa

sairastuneita vaikeapääsisiltä alueilta tai kaukaisilta saarilta. Näin ilmakalustoa voitaisiin hyödyntää ympäri vuoden, ja sen kustannukset saataisiin kuoletettua nopeammin ja taloudellisesti kannattavalla tavalla.

4.10 ETSK ehdottaa, että perustetaan alueellisia rakenteita niille alueille, missä tarvittaneen jatkossa useammin kiireellistä apua. Lisäksi on vahvistettava paikallisyhteisöjä antamalla niille tarvittavat valmiudet ensireagointiin ja perustettava tälle tasolle hyvin koulutettuja yksiköitä, joilla on käytössään varhaisvaroitusjärjestelmät. Lisäksi vaikuttaa ehdottoman välttämättömältä laatia ja levittää yhteisiä, hyväksytyjä ohjeita, joissa annetaan suuntaviivoja.

4.11 ETSK on tyytyväinen siihen, että jäsenvaltioille myönnettävän pelastuspalvelutoimintaan suunnatun rahoituksen aloja on laajennettu esimerkiksi mukauttamisen ja toipumisen alalla sekä nostamalla kuljetusalan yhteisrahoitusosuutta. Esimerkiksi kun maanjäristys aiheuttaa laajoja tuhoja, on täysin perusteltua myöntää EU:n ja asianomaisen jäsenvaltion yhteisrahoitusta pienten asumisyksiköiden kuljettamiseen ja käyttöönottoon ja soveltuvan kohdealueen varustamiseen toteuttamalla välttämättömät työt, jotta kohteeseen saadaan yleishyödyllinen infrastruktuuri ja varustelu eli sähkö, vesijohdot, viestintäyhteydet ja viemäriverkot. Näin sosioekonominen toiminta voi jatkua mahdollisimman pian ja voidaan turvata sosiaalinen yhteenkuuluvuus.

4.12 ETSK ei vastusta toimintakustannusten ottamista huomioon yhteisrahoituksen yhteydessä, mutta huomauttaa, että on laadittava objektiivinen mekanismi arviointia ja erityisesti kustannusten arviointia varten, jotta resursseja käytetään asianmukaisesti. Lisäksi komitea pitää välttämättömänä, että hyödynnetään kaikkia korvaavia rahoituslähteitä, kuten rakennerahastoja tai Euroopan investointipankin yhteisrahoitusta.

4.13 ETSK on useissa lausunnoissa kannattanut vaatimusta keventää byrokraattisia menettelyjä ja varmistaa välttämätön joustavuus EU-varojen käytössä, kunhan prosessin avoimuus ja siihen kohdistuva riippumaton valvonta eivät kärsi, sillä ne ovat ehdottomia vaatimuksia, joilla taataan EU:n kansalaisten rahojen lainmukainen ja tehokas käyttö.

4.14 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio mainitsee tarpeen torjua terrorismia, ja pitää tarpeellisena laatia tarkasti määritelty toimintakehys ennaltaehkäisyä, avustustoimia (seurauksien osalta) ja toipumista varten. Komissio voisi lähitulevaisuudessa laatia tähän liittyvän suunnitelman, jolla kehitettäisiin erilaisia reservivalmiuksia myös kemiallisista, biologisista sekä säteily- ja ydinonnettomuuksista (CBRN) aiheutuviin luonnonkatastrofeihin varautumiseksi, kuitenkin niin, että näillä aloilla toimivat yrityksetkin kantavat vastuunsa ja täyttävät velvollisuutensa. Komitea toteaa, että jos tällaisiin onnettomuuksiin ei reagoida ajoissa, vaikutukset muun muassa alkutuotantoon voivat olla tuhoisat, jolloin seuraukset ovat pitkällä aikavälillä valtavia koko väestön elintarvikehuollon ja terveyden kannalta.

4.15 ETSK katsoo, että kansalaisyhteiskunta täytyy saada mukaan rescEU-toimintaan antamalla sille virallinen tunnustus ja asema toimintalinjojen laatimisessa ja ennaltaehkäisyssä mutta myös katastrofien avustustoimissa aina kun se on mahdollista. Toimintaan on otettava mukaan myös Euroopan solidaarisuusjoukot.

5. Erityistä

5.1 ETSK pitää tarpeellisena myös vahvistaa alue- ja paikallisyhteisöjen roolia pelastuspalvelun alalla ja uudessa EU:n mekanismeissa. Tätä varten

- alue- ja paikallisyhteisöt olisi otettava mukaan riskien ennaltaehkäisyyn sekä riskinhallintatoimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen, olivatpa riskit luonnon tai ihmisen aiheuttamia
- alue- ja paikallisyhteisöjen erityisvalmiuksia olisi tuettava ja ne olisi sisällytettävä kaavailtuun järjestelmään, sillä kyseiset tahot ovat ensimmäisinä paikalla katastrofin sattuessa
- olisi hyödynnettävä alue- ja paikallisyhteisöjen osaaminen kaikenlaisessa toiminnassa, jota käynnistetään päällekkäisyyksien välttämiseksi ja yhteentoimivuuden parantamiseksi mahdollisimman pitkälle ja sitä kautta toiminnan koordinoimiseksi ja kehittämiseksi
- olisi vahvistettava alue- ja paikallisyhteisöjen roolia rajatylittävässä yhteistyössä, jota toteutetaan yhteisten suunnitelmien, ohjelmien ja koulutuksen pohjalta.

Bryssel 18. lokakuuta 2018.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*